

УДК 339.92:355.45(477)

*М. В. Жигунов, магистр, кафедри
міжнародної інформації та країнознавства
Хмельницького національного університета
(Україна, м. Хмельницький)*

*Науковий керівник: Ю. С. Мудрик, к.політ.н., ст.викл.
кафедри міжнародної інформації та країнознавства ХНУ*

Європейський досвід транскордонного співробітництва у зміцненні розвитку прикордонних регіонів України

*Роботу виконано на кафедрі міжнародної
інформації та країнознавства ХНУ*

*У статті висвітлений позитивний європейський досвід
транскордонного співробітництва, виявлено чинники
неефективного використання потенціалу прикордонних регіонів
та окреслено першочергові напрями розвитку транскордонного
співробітництва.*

*Ключові слова: транскордонне співробітництво,
регіональна політика, прикордонні регіони.*

Zhygunov M.V. European experience of cross-border cooperation in strengthening the development of the border regions of Ukraine. The article highlights the positive european experience of the cross-border cooperation, the research shows the factors of inefficient use of potential in border regions and outlines the urgent ways of improvement the cross-border cooperation.

Key words: cross-border cooperation, regional policy, border regions.

Актуальність проблеми. На сьогодні транскордонне співробітництво сприяє не лише поглибленню добросусідських відносин між країнами, а й виступає дієвим та ефективним інструментом для інтегрування тієї або іншої країни до загальноєвропейського простору. Приймаючи до уваги прагнення України до інтегрування в європейське співтовариство, використання відповідного досвіду транскордонного співробітництва є надзвичайно важливим для нашої країни й виявляється фундаментальним чинником зміцнення рівня розвитку і конкурентоспроможності прикордонних регіонів України та подолання наявних регіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку держави.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням різних аспектів даної проблеми займалися вітчизняні вчені В. Гордієнко, А. Бондаренко, Р. Горблюк, В. Демченко, Н. Мікула [7], іноземні: О. Крамшц, М. Перкман та Дж. Андерсон [1] та інші. У той же час в науковій літературі залишаються деякі невіршені питання стосовно чіткого визначення чинників сповільнення розвитку прикордонних регіонів України та єдиного, ефективного механізму подолання відповідних диспропорцій.

Метою дослідження виступає аналіз сприятливого європейського досвіду транскордонного співробітництва й формування шляхів покращення й удосконалення державної політики у контексті транскордонного співробітництва з метою інтенсифікації розвитку прикордонних регіонів країни.

Завданнями дослідження виступає обґрунтування та оцінка найбільш ефективних форм транскордонного співробітництва деяких європейських країн, виявлення чинників неефективного використання потенціалу прикордонних регіонів та наявних диспропорцій, які ускладнюють їх організаційно-економічний розвиток. Крім цього важливим завданням є окреслення першочергових напрямів зміцнення конкурентоспроможності прикордонних регіонів, покращення інституційного забезпечення розвитку та інфраструктури транскордонного співробітництва України.

Результати дослідження. Сучасна регіональна політика ЄС приділяє багато уваги щодо процесу пошуку нових форм транскордонного співробітництва, основна мета яких – збільшення рівня ефективності співпраці й створення повномасштабного інтегрованого простору. Відтак на європейських кордонах розпочали процес функціонування «європейські угруповання територіального співробітництва», «транскордонні кластери», «транскордонні промислові зони (парки)», «транскордонні інноваційні проекти» тощо.

Базуючись на матеріалі Булатової Н.М, можна стверджувати, що дані форми транскордонного співробітництва являють собою своєрідну систему інтеграції незалежних компаній та асоційованих інституцій, які розміщуються географічно у транскордонному регіоні, спеціалізуються у різних галузях, пов'язані спільними технологіями. Відповідна система

інтеграції опирається на наявність погодженої й фіксованої стратегії розвитку й реалізації інтересів кожного з її учасників [5].

Основною ціллю даних нових форм є прискорення економічного зростання шляхом об'єднання зусиль учасників, забезпечення конкурентних переваг транскордонним регіонам.

Процес використання транскордонних кластерів і промислових зон отримав найбільшого поширення у транскордонних регіонах Європи. Необхідно зазначити, що обидві форми великою мірою сприяють економічному розвитку прикордонних територій, активізують інноваційно-інвестиційний розвиток регіону, сприяють ефективному використанню ресурсів та створюють робочі місця в віддалених від центру районах [1].

Транскордонне об'єднання навколо затоки Ересунн Данії та Швеції, яке також включає «Долину Медікон». Об'єднання розташовується на півночі ЄС, між датським регіоном столиці Копенгаген і шведським Сконе. Воно налічує 26 лікарень, 12 університетів з 4.000 дослідників та 135.000 студентів. Створено близько 30.000 робочих місць, більш ніж на 160 підприємствах. Досягнення даного об'єднання вже стали провідними у відповідних напрямках діяльності. За час функціонування транскордонного об'єднання зростання регіональної частки ВВП становить 8,5% – 11,3% [8].

Транскордонний кластер «БіоДолина». Це кластер трьох країн (Швейцарії, Німеччини й Франції) у верхній долині р. Рейн розташовується у північно-західній частині Швейцарії, німецькому регіоні Південний Баден, частині землі Баден-Вюрттемберг і у французькому регіоні Ельзас, утворений після об'єднання великих компаній, функціонує з 1996 року.

Біодолина нараховує приблизно 600 підприємств, які спеціалізуються у галузі фармацевтичних, медичних і біотехнологій, включаючи 40% найбільших компаній фармацевтичного профілю у світі. На території Біодолини розміщується 12 університетів і інститутів, 40 наукових установ та 11 наукових парків. Починаючи з 1996 – 2004 років, в усіх трьох регіонах Біодолини фіксується зростання регіональної частки ВВП з 11,5 до 15,1% та рівня зайнятості населення з 4,3 до 9,8%. Відповідні статистичні дані свідчать про позитивний розвиток даного прикордонного регіону та його якісний вплив на економічний розвиток учасників кластеру [3].

Транскордонний промисловий парк Хайлігенкройц-Сентготтхард – регіон у якому розміщені понад 30 фірм машинобудівної, будівельної, харчової промисловості, транспорту, логістики, консалтингу тощо [4].

Промисловий Парк Access Гмюнд-Чеське Веленце є першим європейським транскордонним бізнес-парком з комплексним центром обслуговування. У даному парку було розміщено понад 40 високотехнологічних фірм (з них 33 розташовуються на австрійській стороні і 50 – на чеській) [2].

Актуальність впровадження вищезначених форм, а саме транскордонних кластерів і транскордонних промислових зон в Україні обумовлюється наступним чинниками:

–Відновлення активності національної економіки у всіх регіонах країни. Це пов'язано по-перше з тим, що наразі цей процес, внаслідок дії світової економічної кризи, відбувається у доволі повільному темпі.

–Неефективне використання можливості та переваг єврорегіонів як однієї з організаційних форм транскордонного співробітництва. Важливим завданням якої є сприяння у

отриманні коштів для спільного фінансування транскордонних проектів.

–В Україні відсутня в першу чергу належна поетапна державна підтримка розвитку інноваційної інфраструктури (зокрема транскордонних кластерів та транскордонних промислових зон), а саме – за рахунок відповідних фондів. У багатьох країн-членів ЄС спостерігається позитивний досвід діяльності у відповідному напрямку.

З метою забезпечення економічної інтенсифікації у прикордонних західних регіонах України практично не реалізовано потенціал промислових зон, зокрема транскордонних. Необхідно зазначити, що саме вони являються основною інституційною складовою інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки. Відповідне впровадження надало б можливість кардинально покращити існуючу ситуацію стосовно залучення інвестицій та структурного розвитку конкурентоспроможності регіонів країни [6].

Відсутність відповідного досвіду узгодження та планування спільної діяльності в рамках транскордонного співробітництва з іншими країнами.

Беручи до уваги позитивний європейський досвід у форматі транскордонного співробітництва та необхідність впровадження потенціалу створення промислових зон і транскордонних кластерів у прикордонних регіонах України як основного фактора економічного зростання та збільшення потенціалу конкурентоспроможності на рівні державної регіональної політики повинно бути здійснено наступне:

1. Формування відповідного інституційного середовища, тобто прийняття державної стратегії розвитку та належного

нормативного забезпечення транскордонного співробітництва в Україні.

2. Процес активізації роботи стосовно узгодження правового середовища України з європейськими інституційно-правовими нормами.

3. Розроблення механізму залучення міжнародної технічної допомоги згідно стратегічних і найбільш пріоритетних завдань трансформації та соціально-економічного розвитку України.

4. Створення та впровадження спільних стратегій у форматі забезпечення розвитку транскордонних регіонів України з кожною суміжною державою із належним та затвердженим механізмом їх реалізації і набором транскордонних проектів [6].

5. Об'єднання зусиль центральних та регіональних органів влади стосовно процесу залучення фінансів з метою реалізації транскордонних проектів стратегічного значення.

6. Розвиток інноваційно-інвестиційних транскордонних та промислових зон.

Висновки. Підбиваючи підсумок дослідження, необхідно зазначити, що розвиток транскордонного співробітництва є важливим чинником стимулювання внутрішньо державного розвитку країни. При цьому даний процес сприяє виконанню таких вагомих цілей як: подолання відмінних рис у соціально-економічному розвитку прикордонних територій країни, зменшення впливу бар'єрної функції кордону, сприяння плідному, взаємовигідному міжнародному співробітництву на основі налагодженої системи взаємодії між прикордонними регіонами сусідніх країн.

Встановлено, що для інтенсифікації транскордонного співробітництва України перш за все необхідні заходи державної

політики, які спрямовувались б на збільшення ефективності організаційно-економічного забезпечення розвитку пріоритетних прикордонних регіонів, впровадження механізмів інтенсифікації впливу єврорегіональних структур на соціально-економічний розвиток прикордонних регіонів України.

Джерела:

1. Anderson, J. New borders for a changing Europe: cross-border cooperation and governance / James Anderson, Liam O'Dowd; Thomas M. Wilson. – London : Frank Cass, 2003. – 208p.

2. České Velenice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.velenice.cz/?id=hospodarsky-park&menu=menu3>

3. Dr. Thea Siegenfuhr. BioValley – a leading trinational BioCluster in Europe. National cluster initiatives in Europe and their strategies for internationalization. Berlin. 21.02.2008.

4. Industrial Park extending over Szentgotthárd-Heiligenkreuz cross-border [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ip.szentgotthard.hu/elemek/sztg_ip_e.pdf

5. Булатова Н. М. Методологічні основи формування регіональних промислово-транспортних комплексів на основі кластерного підходу / Н. М. Булатова // Вісник БДУ [Текст]. — Вип. 4. — Улан-Уде : Вид. БДУ, 2005. — С. 20—23. — (Серія 9 “Фізика та техніка”).

6. Єврорегіони як інноваційна форма розвитку транскордонного співробітництва України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lv.niss.gov.ua/public/File/1/Dopovid%20Euroregion.pdf>

7. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

8. Пелещак І. Узагальнення світового досвіду розвитку транскордонних кластерів/Горблюк Р., Демченко В., Пелещак І. і інші // Звіт НДР “Розробка регіональної стратегії формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів». Наук. кер. д.е.н., проф. Н.Мікула. № держреєстрації 0106U013076. - Львів, 2008р. -166с.